

Izvorni naučni rad

Primljeno 14. 8. 2020, prihvaćeno za objavljivanje 20. 10. 2020.

Prof. dr. sc. Anela Hasanagić

Islamski pedagoški fakultet u Zenici
anela315@gmail.com

Aldina Leto, MA

dina_milak@hotmail.com

STILOVI RODITELJSTVA KAO DETERMINANTA RAZVOJA PERFEKCIONIZMA KOD DJECE OSNOVNOŠKOLSKOG UZRASTA

Sažetak

Pod stilom roditeljstva se podrazumijeva specifičan način ponašanja roditelja prema djeci koji uključuje najmanje dvije dimenzije: toplinu u odnosu i kontrolu, te kao takav determinira mnoge osobine ličnosti koje se kasnije sreću kod djece. Jedna od takvih osobina je i perfekcionizam koji se definira kao težnja ka savršenstvu i smatra se važnim aspektom ljudskog ponašanja. Ono što je nejasno danas je čime je perfekcionizam determiniran, urođenim ili okolinskim faktorima. Cilj ovog rada je utvrditi da li je perfekcionizam i u kojoj mjeri determiniran različitim stilovima roditeljstva.

Uzorak je sačinjen od 110 ispitanika, učenika završnih razreda osnovne škole, a kao instrumente smo koristili SD upitnik, Burnsova skalu perfekcionizma, te Upitnik stilova roditeljstva II (PSI- II).

Rezultati koje smo dobili upućuju da su stilovi roditeljstva značajne determinante za objašnjavanje perfekcionizma, dok sociodemografske varijable nisu značajni prediktori. Nadalje, rezultati ukazuju da je zahtjevnost kao dimenzija roditeljskog stila značajna determinanta perfekcionizma ($F_{3/106}=3,00$, $p<0.05$; $\beta=0,244$, $p<0.05$), dok responzivnost i odobravanje autonomije nisu statistički značajni prediktori.

Također, rezultati su ukazali i da ne postoje statistički značajne razlike između dječaka i djevojčica u perfekcionizmu, ali postoje spolne razlike na dimenziji roditeljskog stila responzivnost, gdje su djevojčice ($M=20,07$) percipirale svoje roditelje responzivnije u odnosu na dječake ($M=18,57$), ($t=-2,82$, $p<0.05$).

Ključne riječi: perfekcionizam, stilovi roditeljstva, responzivnost, autonomija, zahtjevnost.

UVOD

Stilovi roditeljstva i odnos prema djetetu determiniraju različite osobine ličnosti koje možemo sresti kod djeteta, a kasnije i kod odrasle osobe, pa tako i perfekcionizma. Najčešće posmatrani roditeljski postupci u istraživanjima, te njihov odnos na osobine ličnosti djece su roditeljska podrška, kontrola od strane roditelja, te stil komunikacije.

Roditeljski stilovi

Darling i Steinberg (1993) definišu roditeljski odgojni stil kao skup stavova prema djetetu koji su preneseni djetetu i koji zajedno čine emocionalnu klimu u kojem se izražava ponašanje roditelja. U literaturi najčešće nalazimo podjelu roditeljskih stilova prema dvije dimenzije: toplina i kontrola. Ukoliko toplinu i kontrolu posmatramo kao dva ortogonalna faktora, onda je jasno da imamo četiri diferencirana stila (kvadranta): autoritativni stil, autoritarni stil, permissivni stil i ravnodušni stil roditeljstva.

Autoritativni stil roditeljstva podrazumijeva visok stepen topline, ali i kontrole. Ovaj stil se ogleda u roditeljskoj brizi, osjetljivosti prema djeci, ali i postavljanju jasnih granica. Autoritativni stil se smatra najpoželjnijim stilom roditeljstva u svim aspektima razvoja jer se smatra da ima najpozitivniji učinak na rani socijalni razvoj djeteta. Podrazumijeva veliko prihvaćanje i uključenost roditelja, prilagođene tehnike kontrole, te primjereno omogućavanje autonomije. Autoritativni roditelji su topli, brižni i osjetljivi na potrebe svoje djece. Istovremeno, autoritativni roditelji primjenjuju čvrstu, razumnu kontrolu, oni inzistiraju na zreлом ponašanju i daju razloge za svoja očekivanja. Djeca takvih roditelja su znatiželjna, samouvjerena, akademski uspješna i nezavisna. Autoritativni roditelji postupno daju prikladnu autonomiju djetetu, dopuštajući mu da donosi odluke u područjima u kojima je spremno napraviti vlastite izbore. Tokom djetinjstva i adolescencije autoritativno roditeljstvo povezano je sa različitim kompetencijama, kao što su upravljanje emocijama, samokontrolu, ustrajnost, spremnost na saradnju, visoko samopoštovanje, socijalnu

i moralnu zrelost i dobro školsko postignuće. Djeca autoritativnih roditelja se najčešće i opisuju kao djeca sa adekvatnom slikom o sebi i visokim akademskim postignućima. Shaie i Willis (2001) ističu da se očeva i majčina briga o periodu adolescencije različito percipiraju.

Djeca koja žive u okruženju autoritativnog roditeljstva spontana su i slobodno izražavaju mišljenje i emocije, pa djeluju manje poslušno i „odgojeno“ nego djeca iz autoritarnog okruženja (Čudina – Obradović i Obradović, 2006). Takvi roditelji usmjeravaju djetetove aktivnosti na razuman način, potičući razgovor s djetetom, osluškujući njegove potrebe i uzimajući u obzir djetetove vlastite stavove, pa čak i prigovore.

U *autoritarni stil* spadaju roditelji koji su nisko na dimenziji topline a visoko na dimenziji nadzora. Ovi roditelji pokazuju malo emocije prema svojoj djeci, čine se hladnim i odbacujućim, zahtijevni su, prisiljavaju ih na ispunjavanje zahtijeva prijateljima i kažnjavanjem. Smatra se da roditelji koji primjenjuju ovaj roditeljski stil odgoja imaju nisko prihvaćanje i uključenost, izraženu kontrolu prisilom i ne omogućavaju autonomiju. Autoritarni roditelji se čine hladnim i odbacujućim, često omalovažavaju i podcijenjuju svoju djecu. Oni donose odluke za svoju djecu i očekuju da ih djeca bespogovorno prihvaćaju. Ako djeca ne čine navedeno, pribjegava se sili i kazni. Istraživanja su pokazala da djeca autoritarnih roditelja se vrlo često lahko uzrujaju, čudljiva su, agresivna, te pokazuju probleme u ponašanju, obično su anksiozna i nesretna. Na frustraciju reaguju hostilnošću. Djeca koja žive u autokratskom okruženju sklona su promjenama raspoloženja, povučena su, tužna, bojažljiva, razdražljiva i nisu spontana (Čudina – Obradović i Obradović, 2006). Autoritarni roditelji smatraju da su uvijek u pravu. Žele tihu i pokornu djecu, ne daju im topline zbog straha da ih suviše ne razmaze (Delač – Hrupelj, 2000).

Kod *permisivnog stila* roditelji koji su visoko na dimenziji topline i nisko na dimenziji nadzora nazivaju se popustljivim odnosno permisivnim roditeljima. Ovi su roditelji puni ljubavi i emocionalno su osjetljivi, no postavljaju malo ograničenja djetetovu ponašanju. Iako je permisivni stil roditeljstva topao i prihvaćajući, ti roditelji nisu pretjerano angažirani. Umjesto da postupno daju autonomiju, oni dopuštaju djeci da donesu mnoge

njihove odluke u razdoblju kada djeca to još nisu u stanju. Zanimljivo je da su djeca takvih roditelja u određenom smislu slična djeci autoritarnih roditelja, često su nezrela, impulsivna i bez kontrole, vrlo često su neposlušna i buntovna. Nerijetko su prezahtijevna i ovisna o odraslima, te manje istrajna u zadacima od roditelja koji djecu više kontroliraju. Veza između permisivnog odgojnog stila i ovisnog ponašanja koja ne teži postignuću osobito je snažna kod dječaka. (Berk, 2008). Permisivni roditelji zadovoljavaju svaki djetetov zahtjev, no prevelika sloboda nije primjerena za malu djecu. Ona im stvara nesigurnost, nesnalaženje u granicama, što potiče impulsivno i agresivno ponašanje djeteta (Čudina – Obradović i Obradović, 2006).

U *ravnodušnom stilu* roditelji koji su nisko na dimeziji topline i na dimenziji nadzora. Roditelji iz ove skupine su često emocionalno distancirani, depresivni i preplavljeni životnim stresom da imaju malo vremena i energije za djecu. Ti roditelji postavljaju premalo ograničenja svojoj djeci, no, pružaju im i malo pažnje. Takav ravnodušni stil ne potiče zdrav socijalni razvoj. Djeca ovakvih roditelja mnogo su zahtijevna i vrlo neposlušna, ne sudjeluju primjereno u igri i socijalnim interakcijama. U ekstremnim slučajevima nezainteresirano roditeljstvo je oblik zlostavljanja djece koja se naziva zanemarivanje. Naročito kada počinje rano, ono ometa doslovno sve aspekte razvoja uključujući kogniciju, privrženost, socijalne i emocionalne vještine.

Iz takvih roditeljskih odnosa najčešće se razvijaju adolescenti koji prikazuju različite oblike neprihvatljivog ponašanja (prema Čudina – Obradović i Obradović, 2006). Roditelji zanemarujućega roditeljskog stila uključuju se u odgajanje svog djeteta samo minimalno koliko je potrebno. Takvi roditelji reduciraju količinu interakcije sa svojim djetetom i odgovaraju samo na njegove neposredne potrebe (Brković, 2009).

Prema Pinelu (2002), roditeljsko ponašanje, odnosno stil roditeljstva je ključ za formiranje određenih karakteristika djece, pa tako autor smatra da je demokratski odnosno autoritativni roditeljski stil ključ za formiranje znatiželje, zadovoljstva te djece visokog samopouzdanja. Jako su važne jasne granice prihvatljivog ponašanja, a opet roditelji koji se bave samo granicama i kontrolom, bez ljubavi (autoritarni roditeljski stil), često kao rezultat imaju djecu sa niskim stupnjem samopoštovanja.

S tim u vezi, očito je da već dugo vremena naučnike koji se bave djecom zaokuplja definiranje odnosa između roditeljskih stilova i ponašanja djeteta, koje se smatra kao rezultat ponašanja roditelja, pa je tako nas u ovom radu zanimalo u kojoj mjeri stilovi roditeljstva determiniraju razvoj perfekcionizma kod djece.

Perfekcionizam

Burns (1980) definira perfekcionizam kao „mrežu kognicija“ uključujući očekivanja i interpretacije događaja i evaluacija sebe samog i drugih ljudi, čije je obilježje posjedovanje stavova s nizom nerealnih standarda, rigidnih i nefleksibilnih, koji izjednačuju samo vrednovanje sa postignućem. Perfekcionizam je pretežno istraživan kao trajna crta ličnosti i glavna mu je karakteristika „visoki standardi izvedbe“ u čemu se slažu svi istraživači.

Perfekcionističke težnje među prvima spominje Freud (1926, prema Hilli sar. 1997) navodeći ih kao jedan od simptoma opsesivnih neuroza kod kojih strogi superego nameće zahtjeve za superiornim postignućem i ponašanjem. Na tragu Freudove definicije Horney (1951, a prema Hill i sar. 1997) perfekcionizam opisuje kao "tiraniju moranja" koju obilježava nastojanje pojedinca da se uklopi u idealiziranu sliku o sebi koju su predhodno stvorili, da bi na taj način očuvali svoje samopoštovanje. Frost i sar. (2004) definirali su perfekcionizam kao konstrukt koji uključuje pretjeranu samokritičnost povezanu s visokim osobnim standardima kao i sumnju u efikasnost vlastitih postupaka, potrebom za ispunjavanje tuđih očekivanja (prvenstveno roditeljskih), te pretjeranom potrebom za organizacijom i urednošću. Još je Adler (prema Ansbacher i Ansbacher 1956) u svojim radovima isticao važnost perfekcionizama i težnje za savršenstvom kao temeljnim odgovorom na osjećaje needekvatnosti, te je smatrao da je to sasvim normalna i urođena ljudska karakteristika.

Branfman i Bergler (1955) perfekcionizam smatraju oblikom opsesivno kompulzivnog ponašanja, dok Ellis (1962) perfekcionističke težnje opisuje kao iracionalna vjerovanja koja su u osnovi brojnih emocionalnih poremećaja. S druge strane, mnogi ljudi su uvjereni kako je perfekcionizam poželjna ljudska osobina, te kako su takvi ljudi čak poželjni u ljudskom okruženju. Sam

pojam perfekcionizma ukazuje na stanje nepogrešivosti, stanje bez ikakvih nedostataka. Zapravo, istina je da je perfekcionizam možemo razumjeti kao kontinuum i da je poželjan u onoj mjeri u kojoj ne opterećuje druge i samog pojedinca – adaptivni perfekcionizam, a onog momenta kada prevaziđe tu granicu tada govorimo o patološkom stanju, jer onemogućava normalno dnevno funkcionisanje pojedinca – neurotski perfekcionizam. Hamachek (1978) koji je uveo razliku između normalnog i neurotskog perfekcionizma navodi da normalni perfekcionista postavlja sebi realistične ciljeve koji dovode do postignutog osjećaja zadovoljstva i jačanja samopouzdanja. Za razliku od njega, neurotski perfekcionista postavlja sebi iznimno visoke ciljeve i osobne standarde koji su motivirani strahom od neuspjeha te zabrinutošu da ne razočaramo druge. Davidson i Neale (1999) to nazivaju pozitivnim, odnosno, negativnim perfekcionizmom.

Smatra se da su za razvoj perfekcionizma najznačajnija razdoblja ranog djetinjstva i adolescencije, te da je roditeljski odgoj jedan od osnovnih faktora koji utječe na razvoj perfekcionizma (Flett i Hewitt, 2002). U cilju da obuhvate što veći broj faktora, isti autori predlažu integrativni model razvoja perfekcionizma ističući tri područja koji predstavljaju faktore rizika za njegov razvoj, a to su roditeljski faktori, pritisci iz okoline i lični faktori (temperament i privrženost). Autori naglašavaju, da su najznačajnija razdoblja za razvoj perfekcionizma rano djetinjstvo i adolescencija, koja uključuje povišenu razinu samosvijesti i osjetljivost na socijalnu evaluaciju. Integrativni model perfekcionizma uzima u obzir veći broj različitih faktora koji mogu dovesti do razvoja perfekcionizma. Model kojeg predlažu Flett i Hewitt (2002) smatra da se perfekcionizam razvija pod utjecajem vanjskih faktora (roditeljski utjecaj i okolinski utjecaj) i osobnih faktora (temperament i privrženost) te da razlike u izraženosti ovih faktora dovode do različito razvijenih pojedinih dimenzija perfekcionizma. Osim roditeljskog stila odgoja, bitnu ulogu u razvoju perfekcionizma imaju i druge važne osobe u životu djeteta (vršnjaci, nastavnici) kao i sociokulturalni faktori. Također, potrebno je uključiti i utjecaj karakteristika samog djeteta i to prvenstveno njegova temperamenta, što nije bilo predmet provjere u ovom radu. Djeca perfekcionista žive u stalnom strahu od

neuspjeha i radi toga vrlo rijetko u potpunosti ostvare svoje mogućnosti.

METODOLOŠKI DIO

Cilj istraživanja je ispitati da li su i u kojoj mjeri stilovi roditeljstva značajan prediktor za razvoj perfekcionizma kod djece osnovnoškolske dobi, a pored stilova roditeljstva kao nezavisne varijable, ispitati da li su i u kojoj mjeri značajan prediktor i neke sociodemografske varijable. Također, kao cilj istraživanja smo postavili i ispitivanje spolnih razlika u perfekcionizmu i percepciji dimenzija stilova roditeljstva.

Hipoteze istraživanja

S obzirom na prethodno utvrđen cilj istraživanja postavili smo jednu glavnu hipotezu i dvije podhipoteze.

H: Pretpostavlja se da stilovi roditeljstva i sociodemografski faktori (socioekonomski status, školska sprema roditelja, bračno stanje u porodici i školski uspjeh nisu značajni prediktori za razvoj perfekcionizma kod djece.

H1: Pretpostavlja se da ne postoji statistički značajna razlika u perfekcionizmu s obzirom na spol;

H2: Pretpostavlja se da ne postoji statistički značajna razlika u odgovornim stilovima roditeljstva s obzirom na spol.

Ispitanici, instrumentarij i postupak

Ispitanici – u istraživanju je učestvovalo 110 učenika osnovnoškolskog uzrasta, i to učenici sedmog, osmog i devetog razreda. Uzorak je bio dostupan, a istraživanje je urađeno u jednoj osnovnoj školi na području grada Mostara. Struktura uzorka je prikazana u tabeli 1.

Instrumentarij: kao instrumentarij koristili smo upitnik za mjerenje perfekcionizma kod djece (Burnsovu skalu perfekcionizma), upitnik za ispitivanje stilova roditeljstva (Upitnik stilova roditeljstva II – PSI II), te upitnik sociodemografskih varijabli.

BPS: Perfekcionizam smo operacionalno definirali kroz Burnsovu skalu perfekcionizma, koja se sastoji od 10 čestica na koje ispitanici odgovaraju pomoću 5-stepene Likertove skale, gdje

su date sljedeće oznake: +2 – u potpunosti se slažem, +1 – djelimično se slažem, 0 – niti se slažem niti ne slažem, -1 – djelimično se ne slažem, -2 – u potpunosti se ne slažem. Prema Burns (1980) uz ovakve brojčane oznake oko polovina populacije postiže ukupan rezultat +2 do +16, a rezultat od +8 smatrao je već izraženim perfekcionizmom. Ukupni rezultat formira se kao linearna kombinacija brojeva, odnosno suma svih odgovora na pitanja.

Tabela 1.

Prikaz strukture uzorka u istraživanju

NV varijabla	kategorije	frekvencija	%
spol	Muški	56	50,9%
	Ženski	54	49,09%
razred	Sedmi	27	24,5%
	Osmi	40	36,3%
	Deveti	43	39,09%
Opći uspjeh	Nedovoljni	2	1,8%
	Dovoljni	1	0,9%
	Dobri	19	17,2%
	Vrlodobri	38	34,5%
	Odlični	50	45,4%

PSI- II: Efekti stilova roditeljstva operaciono definisani kao skala roditeljskog odgojnog stila (Darling i Steinberg, 1993). Upitnik se sastoji od 32 čestice na koje ispitanici odgovaraju koristeći 5-stepenu Likertovu skalu sa sljedećim značenjima: 1 - Uopšte se ne slažem, 2 - ne slažem se, 3 - niti se slažem, niti se ne slažem, 4 - slažem se i 5 - potpuno se slažem. Sastoji se od 32 čestice koje su podijeljene u tri subskale: responzivnost ($\alpha = 0,74$), odobravanje autonomije ($\alpha = 0,75$), i zahtjevnosti ($\alpha = 0,72$).

SD upitnik je konstruisan za potrebe ovog istraživanja i sastojao se od 7 pitanja, kojima smo dobili odgovore ispitanika na pitanja o spolu, razredu, starosti, socio-ekonomskom statusu, broju članova porodice, stručna sprema roditelja (oca i majke) i uspjeh u učenju. Ove varijable su se posmatrale kao SD varijable i u obradi podataka su korištene kao nezavisne varijable, pored varijable stil roditeljstva koja je također nezavisna varijabla.

Postupak – obrzirom da se radi o istraživanju minimalnog rizika, kao prvi korak u pridobivanju saglasnosti smo se obratili direktoru Osnovne škole „Gnojnice“ u Mostaru, te smo nakon dobivene saglasnosti direktora, pridobili i saglasnosti roditelja za učešće njihove djece u istraživanju. Učenici su individualno popunjavali svoje upitnike, a za popunjavanje upitnika im je trebalo nekih 15 minuta. Primjena upitnika je organizirana na časovima odjeljenske zajednice. Prije same primjene ispitanicima je rečeno da samostalno i iskreno odgovaraju te ukoliko imaju pitanja da slobodno zatraže dodatno objašnjenje. Ispitanicima je rečeno da je istraživanje anonimno, te da u istraživanju učestvuju samo ukoliko to žele. Svaki upitnik je sadržavao uputu o načinu popunjavanja, koja je naglas pročitana neposredno prije primjene upitnika.

REZULTATI

Prije provedbe statističkih postupaka provjereni su preduvjeti za njihovu implementaciju. Kolmogorov - Smirnovim testom su utvrđena određena odstupanja od normalne raspodjele skale perfekcionizma i skala stila roditeljstva. Ipak, zaključak o odstupanjima uvelike je rezultat konzervativne prirode testa i stvarna odstupanja normalne krivulje su relativno mala. Stoga je provjerena asimetričnost i zakrivljenost distribucija te su vrijednosti unutar granica od -2 do 2 (Tabachnick i Fidell, 2013), odnosno čak nešto strožiji kriterij -1 do 1 (Dancey i Reidy, 2011, a prema Hasanagić, 2019) čime je zadovoljen kriterij za provedbu parametrijskih statističkih testova.

Tabela 2.

Pokazatelji normaliteta - asimetričnosti (skewness) i zakrivljenosti (kurtosis) distribucija

	Kolmogorov-Smirnov test			Asimetričnost	Zakrivljenost
	Vrijednost	df	p		
Zahtjevnost	,095	110	,016	,210	-,396
Autonomija	,108	110	,030	,113	,661
Responzivnost	,110	110	,020	-,547	-,133
Perfekcionizam	,102	110	,070	-,097	-,767

Nakon što smo se odlučili za primjenu parametrijskih statističkih metoda, pristupili smo provjeri prve hipoteze pomoću primjene linearnog regresijskog modela.

Međusobna povezanost stilova roditeljstva i perfekcionizma, prikazana je u 3. tabeli pokazuje pozitivnu značajnu povezanost perfekcionizma i zahtjevnosti kao roditeljskog stila ($r = 0,259$, $p < 0,01$). Povezanost perfekcionizma s responzivnosti i odobravanjem autonomije nije statistički značajna ($p > 0,05$).

Tabela 3.

Povezanost perfekcionizma sa stilovima roditeljstva

	Zahtjevnost	Responzivnost	Odobranje autonomije
Perfekcionizam	.259**	-.037	-.154
Zahtjevnost		,113	-,236*
Responzivnost			,208*

** $p < .01$, * $p < .05$

Postojanje korelacije upućuje na opravdanost regresijskog modela. U daljem tekstu će biti prikazani rezultati linearne regresije i to na dva nivoa. Na prvom nivou su kao prediktor varijable postavljeni stilovi roditeljstva, a na drugom nivou pored stilova roditeljstva i SD varijable.

Tabela 4.

Hijerarhijski regresijski model – predviđanje perfekcionizma temeljem stilova roditeljstva i promatranih sociokonomskih varijabli

	Suma kvadrata	Stupnjevi slobode	Prosječan kvadrat	F	Značajnost
Regresija	284,7	3	94,9	3,00	0,034
Rezidual	3352,718	106	31,629		
Ukupno	3637,418	109			
Regresija	479,369762	8	59,921	1,92	0,065
Rezidual	3158,04842	101	31,268		
Ukupno	3637,41818	109			

Značajan regresijski model na prvom nivou ($F_{3/106}=3,00$, $p<0,05$) pokazuje određenost perfekcionizma stilovima roditeljstva. Međutim, na drugom nivou, kada su u pitanju SD varijable, to ne možemo reći, odnosno možemo u tom slučaju zaključiti da SD varijable nisu statistički značajan prediktor perfekcionizma kod djece osnovnoškolskog uzrasta ($F_{8/101}=1,92$, $p>0,05$).

Razmotre li se pobliže samostalni doprinosi pojedinih prediktora, rezultati istraživanja upućuju na to da je perfekcionizam određen zahtjevnosću ($\beta = 0,244$, $p < 0,05$) kao stilom roditeljstva dok responzivnost i odobravanje autonomije nisu statistički značajni prediktori perfekcionizma ($p > 0,05$) (tabela 5.).

Pobliže, u 5. tabeli (nivo 1) možemo uočiti da beta ponder zahtjevnosti $\beta= 0.244$ $p= 0,014$, što ukazuje na statističku značajnost i samim tim nam ukazuje da je zahtjevnost značajan prediktor razvoja perfekcionizma. Kod responzivnosti beta ponder iznosi $-0,046$ pri čemu je značajnost $0,634$ te samim time nije statistički značajan, a također nije značajan ni beta ponder odobravanja autonomije ($\beta=-0.087$, $p= 0,381$). Na osnovu toga možemo reći da responzivnost i odobravanje autnomije nisu statistički značajni prediktori perfekcionizma.

Tabela 5.

Predviđanje perfekcionizma temeljem stilova roditeljstva (korak 1) i sociodemografskih obilježja (korak 2)

nivo	b	St. pogreška	β	t	Značajnost (p)
1	Zahtjevnost	,490	,244	2,503	,014
	Responzivnost	-,093	-,046	-,477	,634
	Odobravanje autonomije	-,202	-,087	-,880	,381
2	Sociokonomski status	-,392	-,024	-,244	,808
	Broj članova porodice	-,563	-,085	-,854	,395
	Stručna sprema oca	-,115	-,012	-,099	,921
	Stručna sprema majke	-2,022	-,213	-1,704	,091
	Školski uspjeh	1,135	,175	1,733	,086

Nadalje, u nivou 2 u 5. tabeli uočavamo da niti jedan od SD prediktora nije statistički značajan, što nam jasno ukazuje na to da SES, brojnost porodice, stručna sprema oca i majke, te školski uspjeh nisu statistički značajni prediktori perfekcionizma.

Spolne razlike u perfekcionizmu i stilovima roditeljstva

U radu je provjerena i razlika u perfekcionizmu učenika i učenica te razlika u stilovima roditeljstva o kojoj su učenici i učenice izvijestili. Za provjeru ove dvije podhipoteze koristili smo metod t – testa za nezavisne uzorke, a nakon utvrđenog preduvjeta o jednakosti varijanci.

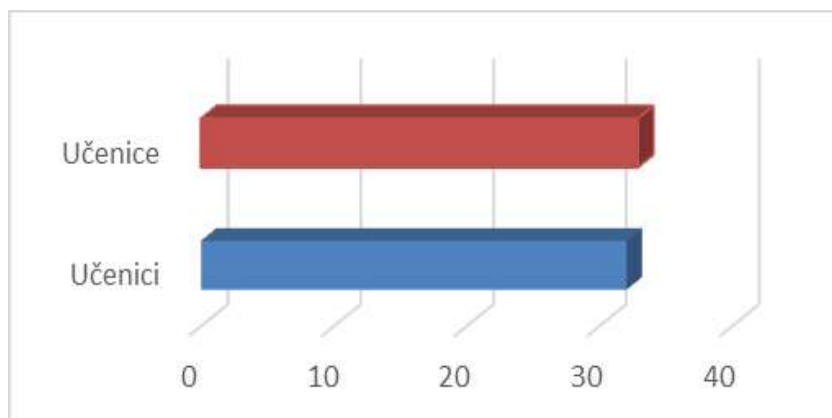
U 6.tabeli vidljivo je kako se perfekcionizam učenika i učenica ne razlikuje statistički značajno ($p > 0,05$), odnosno pokazuju jednako izražen perfekcionizam. Jednaka izraženost perfekcionizma vidljiva je i u grafičkom prikazu (tabela 6. i slika 1.)

Tabela 6.

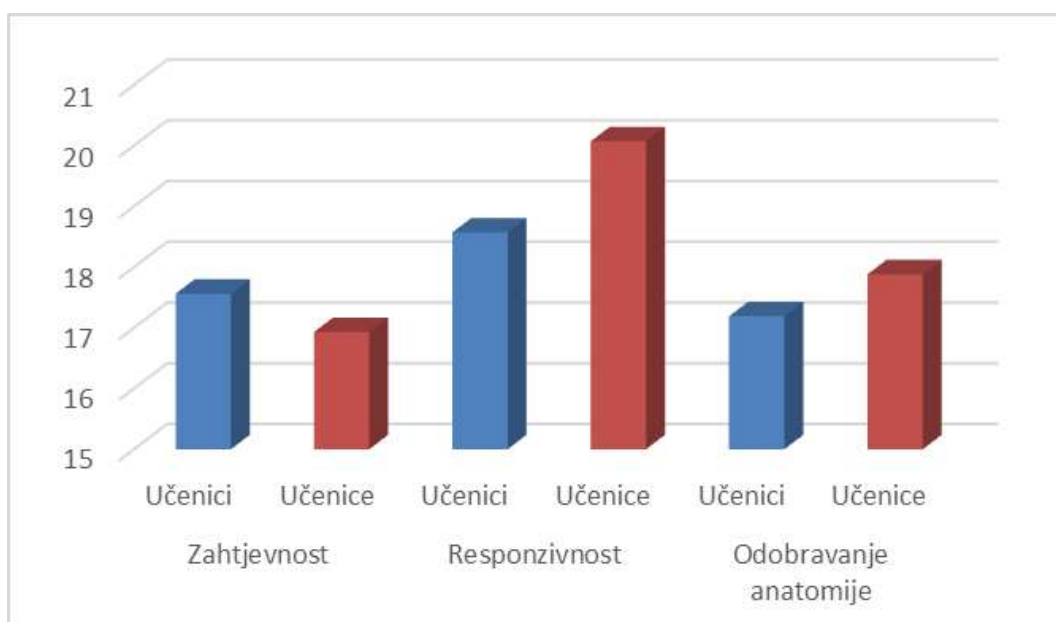
Perfekcionizam učenika i učenica te testiranje razlike

		Aritmetička sredina	Standardna devijacija	t	Značajnost (p)
Perfekcionizam	Učenici	32,06	5,73	-,742	,460
	Učenice	32,88	5,85		
Zahtjevnost	Učenici	17,56	2,94	1,146	,254
	Učenice	16,93	2,80		
Responzivnost	Učenici	18,57	2,69	-2,824	,006
	Učenice	20,07	2,87		
Odobranje automije	Učenici	17,19	2,61	-1,458	,148
	Učenice	17,88	2,34		

Također, 6.tabela nam ukazuje da postoje statistički značajne razlike između učenika i učenica u percepciji dimenzije roditeljstva responzivnosti ($t_{(108)} = -2,824$, $p < 0,05$), gdje su djevojčice ($M = 20,07$) imale statistički značano viši skor od dječaka ($M = 18,57$).

Slika 1. Izraženost perfekcionizma kod učenika i učenica

Slika 2. Izraženost stilova roditeljstva kod učenika i učenica

Rezultatima je potvrđena prva podhipoteza, odnosno ne postoje statistički značajne razlike između dječaka i djevojčica u nivou razvijenosti perfekcionizma, dok je druga podhipoteza djelimično potvrđena, odnosno možemo reći da su su razlike statistički značajne u subskali responzivnosti, kada je u pitanju mjerenje roditeljskog stila. Učenicice ($M = 20,07$) pokazuju izraženiju responzivnost u odnosu na učenike ($M = 18,57$). Zahtjevnost i odobravanje autonomije kao dimenzije roditeljskog stila nisu pokazale statistički značajne spolne razlike.

DISKUSIJA

Većina dosadašnjih istraživanja su dokazala da postoje modeli roditeljskih ponašanja koji su podsticaj za razvoj određenih osobina ličnosti, pa tako i perfekcionizma. U ovom slučaju to su model socijalnih očekivanja, model socijalnog učenja, model socijalne reakcije i model izražene anksioznosti. Iz modela socijalnih očekivanja zaključujemo da djeca uče da roditeljsko odobravanje mogu dobiti samo ako su savršeni. Prema modelu socijalne reakcije pretpostavlja se da se perfekcionizam razvija kod djece koja su bila izložena nepovoljnim životnim događajima, dok prema modelu socijalnog učenja djeca imitiraju roditelje koji su perfekcionista i na kraju prema modelu izražene anksioznosti, pretpostavlja se da perfekcionističke težnje i zabrinutost zbog pogrešaka održavaju izloženost anksioznim roditeljima koji su usmjereni na pogreške i naglašavaju negativne posljedice pogrešaka. Zajedničko svim ovim modelima jeste da izloženost posebnoj roditeljskoj okolini i porodičnoj klimi potiče razvoj perfekcionizma.

Cilj ovog rada je bilo ispitati da li su i u kojoj mjeri stilovi roditeljstva operacionalno definirani kroz tri dimenzije: zahtjevnost, responzivnost i odobravanje autonomije značajni prediktori za razvoj perfekcionizma kod djece osnovnoškolskog uzrasta. Također, dodatno, ispitali smo i eventualno postojanje spolnih razlika u perfekcionizmu, odnosno stilovima roditeljstva.

Rezultati našeg istraživanja ukazuju na to da su roditeljski stilovi i to dimenzija roditeljskog stila zahtjevnost, značajan prediktor za razvoj perfekcionizma. Ovakvi rezultati su sasvim logični. Dimenzija zahtjevnost podrazumijeva stavljanje pred dijete očekivanja koja ono možda nije ni u stanju da ispuni, uglavnom je odlika autoritarnog roditeljstva, te takva djeca pod stalnim pritiskom teže biti bolji, uspješniji kako bi odgovorili na zahtjeve svojih roditelja, na njihova očekivanja. U takvom kontekstu, kod djece se neminovno potiče težnja ka perfekcionizmu jer se od njih ništa drugo i ne očekuje, kriteriji su postavljeni toliko visoko, da djeca prosto moraju težiti savršenstvu da bi se barem približili tim visoko postavljenim kriterijima.

Takav nalaz su potvrdila i istraživanja Hewitt i Flett (1991) koji su u svom istraživanju na temelju dobivenih rezultata pisali i o

očekivanom perfekcionizmu, kako su ga nazvali. To je zapravo vjerovanje da drugi od nas očekuju postizanje nerealno visokih ciljeva. Ova vrsta perfekcionizma posljedica je straha od neuspjeha koji je povezan sa negativnom evaluacijom i socijalnom anksioznošću.

Druga slična istraživanja koja su se bavila ispitivanjem povezanosti roditeljskog stila i perfekcionizma izvještavaju da nerealna i visoka očekivanja roditelja stvaraju pritisak i pojačavaju anksioznost kod djece (prema Flett, Hewitt, 2002). Pokazalo se da je tendencija perfekcionizmu kod majki, a ne kod očeva, povezana sa perfekcionizmom kod djece. Usporedbom rezultata na subskali visoki osobni standardi, na skali Frostovog perfekcionizma (Multidimensional perfectionism scale, Frost 1990), majke koje si postavljaju skup vrlo visokih ciljeva i osobnih standarda često imaju djecu koja čine to isto.

Druge dimenzije roditeljskih stilova, responzivnost i odobravanje autonomije nisu statistički značajni prediktori za razvoj perfekcionizma, što je opet sasvim očekivano, jer responzivnost podrazumijeva odgovaranje na dječije potrebe, emocionalnost i naklonost prema potrebama djece. Autoritarni roditelji nisu skloni responzivnosti. Roditelji koji su responzivni, oni uvažavaju ograničenja svog djeteta i ne stavljaju pred svoje dijete toliko visoka očekivanja niti od njih traže savršenstvo, te je sasvim očekivano da ta dimenzija ne kontribuira značajno objašnjenju perfekcionizma. Također, i dimenzija odobravanja autonomije podrazumijeva da se djetetu daje veća sloboda u donošenju vlastitih odluka, i zapravo znači manjak nadzora nad djetetom, te također, u takvim okolnostima, roditelji prepustaju autonomiju svojoj djeci, ne unose se puno u dječije odrastanje, ne daju puno, ali i ne traže puno, te je opet očekivano da ni taj faktor ne doprinosi razvoju perfekcionizma.

Nadalje, unutar naše glavne hipoteze ispitali smo i koliko socodemografski faktori utječu na razvoj perfekcionizma. Od SD varijabli, niti jedan prediktor nije značajan što znači da niti jedan od SD prediktora ne određuje perfekcionizam kod djece osnovnoškolskog uzrasta.

Temeljem rezultata zaključili smo kako perfekcionizam učenika ne ovisi o stručnoj spremi majke i oca, brojnosti obitelji, socioekonomskog statusa, te školskog uspjeha.

Kako smo već rekli roditeljski stilovi direktno djeluju na individualne roditeljske postupke koji omogućavaju detaljno razumijevanje kako roditeljstvo utječe na prilagodbu djece i adolescenata. Ključni roditeljski postupci posmatrani od strane različitih istraživača uključivali su ulogu roditeljske podrške, komunikaciju i kontrolu. Svaki od tih roditeljskih postupaka povezan je sa mjerama dječije i adolescentne prilagodbe.

Istraživanja su pokazala da roditeljska ponašanja koja potječu autonomiju i međusobno poštivanje mogu biti povezana s pozitivnim ponašanjima kod djece osnovnoškolskog uzrasta. Također, autoritativan roditeljski stil povezan je i s akademskim uspjehom adolescenata.

Upravo autoritativni roditelji pružaju podršku te potječu razvoj autonomije kod djece, a time i razvoj zdravih psiholoških osobina poput adaptivnog perfekcionizma (Rathus, 1997).

Autoritarno roditeljstvo, kojemu je svojstvena prekomjerna zahtjevnost i kontrola popraćena kaznama i ograničenjima, može predstavljati značajan faktor u razvoju neadaptivnog perfekcionizma (Flett, Hewitt i Singer, 1995). S druge strane, autoritativni roditelji koji razumno primjenjuju disciplinu uz istovremeno pružanje topline i podrške djetetu mogu utjecati na djetetov razvoj adaptivnog perfekcionizma (Branfman i Bergler, 1995).

Perfekcionizam, kao i stilovi roditeljstva vrlo su važne komponente koje utječu na čovjekov razvoj, način življenja i nošenja sa životnom okolinom i situacijama koje se svakodnevno „serviraju“ svakom čovjeku. Roditeljski stilovi direktno djeluju na individualne roditeljske postupke koji omogućavaju detaljno razumijevanje kako roditeljstvo utječe na prilagodbu djece. Međutim, biti dobar roditelj nije baš lako. To zahtijeva od čovjeka ne samo određeno znanje, već i priličnu objektivnost prema samom sebi.

Spolne razlike

Naše istraživanje dalo nam je jasne rezultate o jednakoj izraženosti perfekcionizma i kod dječaka i kod djevojčica, što nas je navelo na prihvatanje podhipoteze postavljene na početku istraživanja.

Nalazi nekoliko istraživanja koja su koristila Multidimenzionalnu skalu perfekcionizma (Frost i sar., 1990), u skladu su s rezultatima dobivenim u našem istraživanju. U istraživanjima sa studentima fakulteta (Adkins i Parker, 1996.; Monteiro Amaral i sar., 2013.) i učenicima srednjih škola djevojke i mladići su pokazali jednaku izraženost u perfekcionizmu.

Perfekcionizam se često smatra gotovo neizbježnom karakteristikom darovitih učenika. Inteliktualno daroviti učenici nesumnjivo imaju intelektualne kapacitete koji im mogu omogućiti postizanje natprosječnog školskog postignuća, postavljanje visokih ciljeva i razvijanje pozitivnog školskog samopoimanja. Budući da su učenici, kako djevojčice tako i dječaci, izvijestili u većem broju o relativno odličnom i vrlo dobrom školskom uspjehu, možemo reći da se njihov perfekcionizam ogleda i u samom školskom uspjehu.

Kada govorimo o spolnim razlikama u dimenzijama stilova roditeljstva, onda imamo unekoliko drugačiju situaciju. Ispitivanje postojanja razlika između dječaka i djevojčica u dimenzijama stilova roditeljstva nas je navelo da djelimično odbacimo hipotezu postavljenu na početku istraživanja gdje smo pretpostavili da ne postoje razlike u dimenzijama roditeljskih stilova između dječaka i djevojčica. Naime, potvrđeno je da ne postoji statistički značajna razlika kod dimenzija zahtjevnosti i odobravanja autonomije, dok je kod dimenzije responzivnosti ta razlika postoji i statistički je značajna, i to u korist učenica, odnosno djevojčica, koje imaju statistički značajno viši skor, što znači da svoje roditelje percipiraju responzivnije na njihove potrebe nego što je to slučaj kod dječaka. Ovdje je važno naglasiti da je upitnik primjenjivan na djeci, a ne na roditeljima, vjerovatno bi na roditeljima dobili rezultate da je responzivnost jednaka i prema dječacima i djevojčicama. Također, u pitanju je percepcija djece, ne znači da je ta responzivnost realno drugačija, veća prema djevojčicama, nego prema dječacima. To je nešto što bi bilo vrijedno provjeriti nekim narednim istraživanjem na ovu temu.

Pod odgojnim stilom roditelja podrazumijeva relativno dosljedan način ponašanja roditelja, bez obzira na spol, a kroz te postupke se i uspostavljaju odnosi sa djecom. Najčešće se ne pronalaze razlike u ponašanju roditelja prema djeci različitog spola, osobito kad se razmatraju roditelji starije djece.

Dosadašnja ispitivanja efekata spola djeteta na roditeljsko ponašanje pokazuju nekonzistentne rezultate. Keresteš (1999) je u svom istraživanju provedenom u Hrvatskoj utvrdila da očevi i majke pokazuju više tendenciju da kontrolišu svoje dječake nego djevojčice, kako na ponašajnom tako i psihološkom nivou, odnosno više pokazuju emocionalnosti prema djevojčicama, nego prema dječacima, što je donekle u skladu sa našim rezultatima, gdje djevojčice procjenjuju da imaju više respozivnosti (emocionalnosti) od dječaka. Kosterman, Haggerty, Spoth i Redmond (2004) su utvrdili da se majke ponašaju jednako, a očevi drugačije prema djeci različitog spola te stoga navode zaključak da su razlike u socijalizaciji između dječaka i djevojčica upravo posljedica odnosa s ocem, odnosno, ti autori navode kako su interakcije između djeteta i majke češće i više usmjerene podučavanju te da oblici interakcija djeteta s majkom podjednako vrijede i za dječake i za djevojčice. Odnos između djeteta i oca uključuje više zabave, poticanje samostalnosti, rješavanja problema, ali djevojčice, u odnosu na dječake, s ocem imaju manje interakcija i osjećaju se s njima manje bliskima nego s majkom.

Nadalje, istraživanja potvrđuju kako česti konflikti u braku utječu na roditeljske postupke, odnosno roditelji koji svoj bračni odnos procjenjuju lošim i konfliktnim pokazuju u odnosu s djetetom nekonzistenciju u discipliniranju, veći stepen emocionalne hladnoće i neosjetljivost na djetetove potrebe (Katz i Gottman, 1996). Također postojanje bračnih konflikata je povezano s povećanom roditeljskom psihološkom kontrolom i niskom razinom emocionalne respozivnosti. S druge strane roditelji koji su zadovoljni svojim bračnim odnosom iskazuju više topline, podrške i prihvaćanja u odnosu s djetetom (Kendler, Sham i MacLean, 1997).

Naime, svjedoci smo priča u kojima su majke te koje se trebaju brinuti za djecu, dok očevi brinu o nekim drugim stvarima, vezano za egzistenciju i slično. Psihološki gledano, jako je bitna uključenost oba roditelja u odgoj djece. Imajući priliku rada u disfunkcionalnim porodicama, gdje je jedno od roditelja odsutan, znatno se uviđa ta roditeljska odsutnost u svim aspektima dječijeg razvoja.

Dijete koje odrasta u potpunoj, sretnoj, stabilnoj porodici, u porodici u kojoj preovladava autoritativni roditeljski stil

(odgovarajuća toplina i kontrola) evidentno ima veću vjerovatnoću da će se razviti u sretno, samopouzđano, emotivno stabilno dijete, sa optimalnim nivoom perfekcionizma koje razvijti jednu zdravu sliku o obitelji općenito.

ZAKLJUČCI

Statističkom analizom se pokazalo da je zahtjevnost kao jedna od dimenzija stila roditeljstva značajan prediktor perfekcionizma kod djece ($\beta = 0,244$, $p < 0,05$) dok druge dimenzije stilova roditeljstva (respozivnost i odobravanje autonomije) procijenjenih od strane djece se nisu pokazale kao statistički značajni prediktori perfekcionizma kod djece.

Sociodemografke varijable (socioekonomski status, brojnost obitelji, školska sprema oca i majke, te školski uspjeh) nisu značajni prediktori za razvoj perfekcionizma kod djece osnovnoškolskog uzrasta.

Rezultati nadalje upućuju na to da ne postoje statistički značajne razlike između učenika i učenica u razvijenosti perfekcionizma, što je u skladu sa dosadašnjim sličnim istraživanjima, čime smo prvu podhipotezu potvrdili.

Testiranjem hipoteze o spolnim razlikama u dimenzijama stilova roditeljstva, dobili smo da postoje statistički značajne razlike između učenika i učenica u dimenziji responzivnosti ($t_{(108)} = -2,824$, $p < 0,05$), gdje su djevojčice ($M = 20,07$) imale statistički značano viši skor od dječaka ($M = 18,57$). Dok razlike između učenika i učenica nisu statistički značajne za dimenzije zahtjevnosti i odobravanja autonomije, čime smo drugu hipotezu djelimično potvrdili.

Ovo istraživanje, iako provedeno na prilično malom uzorku, osim što jednim dijelom odgovara na pitanje determiniranosti perfekcionizma kao osobine djece osnovnoškolskog uzrasta stilovima roditeljstva, ima veću vrijednost u tome što otvara neka nova pitanja i daje smjernice za dalja istraživanja na ovom planu. Ubuđue bi bilo zanimljivo pored ovih dimenzija uvrstiti i ispitati i karakteristike temperamenta kod djece, te ispitati da li djeca sa određenim osobinama ličnosti, odnosno tipom temperamenta imaju veću tendenciju da razviju perfekcionizam, posebno u određenim uvjetima u smislu stila roditeljstva. Također, zanimljivo bi bilo

ispitati djecu nešto starijeg uzrasta, srednjoškolce, a posebno bi bilo zanimljivo pratiti razvoj perfekcionizma putem longitudinalne studije, te vidjeti u takvoj situaciji odnos stilova roditeljstva, temperamenta djeteta i perfekcionizma.

LITERATURA

- Ansbacher, H. L., & Ansbacher, R. R. (Eds.). (1956). *The individual psychology of Alfred Adler*. Basic Books, Inc..
- Adkins, K. K., i Parker, W. (1996). *Perfectionism and suicidal preoccupation*, *Journal of Personality*, 64 (2), 529-543.
- Berk, E. L. (2008), *Psihologija cjeloživotnog razvoja*, Jastrebarsko, Naklada Slap.
- Branfman, T. i Bergler, E. (1955). *Psychology of perfectionism*. *American Imago*, 12 (9), 9- 15.
- Brković, I. (2009), *Fokus regulacije u ranoj odrasloj dobi i retrospektivni izvještaji o roditeljskom ponašanju*, *Suvremena psihologija*, Vol 12(2), 297-306.
- Burns, D.D. (1980). *The perfectionist's script for self-defeat*. *Psychology Today*, November, 34–52.
- Čudina-Obradović, M., i Obradović, J. (2006), *Psihologija braka i obitelji*, Golden Marketing, Zagreb.
- Darling, N. i Steindberg, L. (1993). *Parenting Style as a context: An Integrative Model*, *Psychological Bulletin*, Vol 113 (3), 487-496.
- Davidson, G. C., i Neale, J. M. (1999). *Psihologija abnormalnog doživljavanja i ponašanja*, Jastrebarsko, Naklada Slap.
- Delač Hrupelj, J., Miljković, D., Lugomer Armano, G. (2000). *„Lijepo je biti roditelj“: priručnik za roditelje i djecu*. Creativa, Zagreb
- Ellis, A. (1962). *Reason and emotion in psychotherapy*. Oxford, England:
- Flett, G. L., Hewitt, P. L. (2002). *Perfectionism; Theory, research, and treatment*, American Psychological Association, Washington, DC.
- Flett, G.L., Green A., Hewitt P.L. (2004). *Dimensions of perfectionism and anxiety sensitivity*, *Journal of*

- Rational-Emotive & Cognitive-Behavior Therapy, Vol. 22 (1) No. 1, 39-57.
- Frost, R. O., Heimberg, R. G., Holt, C. S., Mattia, J. I. i Neuberg, A. L. (1990). *The dimensions of perfectionism*, Cognitive Therapy and Research. 14, 449-468.
- Hamachek, D.E., (1978). *Psychodynamics of normal and neurotic perfectionism*. Psychology: A Journal of Human Behavior, 15 (1), 27-33.
- Hasanagić, A. (2019). *Priručnik za studente o korištenju SPSS programa*, ASBIS, Sarajevo.
- Hill, R. W. , McIntire, K. i Bacharach, V. R. (1997). *Perfectionism and the big five factors*. Journal of Social Behavior i Personality. 12(1):257-270
- Katz, L. F., Gottman, J. M., i Hooven, C. (1996). *Meta-emotion philosophy and family functioning: Reply to Cowan (1996). and Eisenberg (1996)*. Journal of Family Psychology, 10, 284–291.
- Kendler, K.S., Sham P.C., MacLean C.J., (1997), *The determinants of parenting: an epidemiological, multi-informant, retrospective study*. Psychological Medicine 27, 549–563.
- Keresteš, G. (1999), *Agresivno i prosocijalno ponašanje školske djece u kontekstu ratnih zbivanja: provjera posredujućeg utjecaja roditeljskog ponašanja*. Doktorska disertacija, Filozofski fakultet, Zagreb.
- Korajlija, L., A., i Jokić-Begić, N. (2009). *Anxiety sensitivity and dimensions of perfectionism in children and adults*. U: M. A. Kathleen i P. Buchwald (Ur.), *Stress and anxiety: Application to Adolescence, Job Stress and Personality* Berlin: Logos Verlag Berlin GmbH, 121-128.
- Lacković-Grgin, K., Proroković, A., Čubela, V., Penezić, Z. (2004). *Zbirka psihologijskih skala i upitnika*. Zadar: Odsjek za psihologiju filozofskog fakulteta u Zadru.
- Nikolić, S. (1996), *Svijet dječije psihe*, Prosvjeta Zagreb
- Pinel, P. J. J. (2002). *Biološka psihologija*, Naklada Slap, Jastrebarsko.
- Rathus, S. A. (1997). *Temelji psihologije*, Naklada Slap, Jastrebarsko.

- Shaie, K.W., i Willis S.L. (2001). *Psihologija odrasle dobi i starenja*; Naklada Slap, Jastrebarsko.
- Efendić-Spahić, T. (2014). *Psihologija roditeljstva*, Društvo psihologa u Federaciji Bosne i Hercegovine, Sarajevo.
- Van Ijzendoorn, M.H; (1995). *Adult attachment representations, parental responsiveness, and infant attachment: a meta-analysis on the predictive validity of the Adult Attachment Interview*, *Psychological Bulletin*, Vol 117 (3), 387 – 403.

Original scientific paper

PARENTING STYLES AS A DETERMINANT OF THE DEVELOPMENT OF PERFECTIONISM AMONG ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS

Anela Hasanagić, PhD
Aldina Leto, MA

Abstract

Parenting styles refer to specific ways of parents' behavior towards children including at least two dimensions, namely affectionateness in the relationship and control, which as such determine many characteristics of children's personality encountered later on. What has remained undefined up to now is whether perfectionism is determined by inborn or environmental factors. The aim of this paper is to ascertain whether perfectionism is determined by various parenting styles and to what extent.

The sample was composed of 110 participants, final grade elementary school students. We used the following instruments: the SD survey, the Burn's Scale of Perfectionism and the Parenting Style Inventory II (PSI- II).

The obtained results indicate that parenting styles present significant determinants of perfectionism, while socio-demographic variables are not significant predictors. Furthermore, the findings suggest that demandingness as an aspect of parenting style is a significant determinant of perfectionism ($(F_{3/106}=3.00, p<0.05; \beta=0.244, p<0.05)$), whereas responsiveness and autonomy approval are not statistically significant predictors.

Moreover, the results showed that there are no significant differences between boys and girls in terms of perfectionism, but that there are gender-based differences in the aspect of parenting style of responsiveness, with girls perceiving their parents ($M = 20.07$) as more responsive than the boys ($M = 18.57$) ($t=-2,82, p<0.05$).

Ključne riječi: perfectionism, parenting styles, responsiveness, autonomy, demandingness

أ.د. أنلة حسناغيتش ، كلية التربية الإسلامية - جامعة زانيتسا
م. المدينة ليتو

أسلوب المعاملة الأبوية كمحدد لنشوء المثالية لدى طلاب المدارس الابتدائية

الملخص

يطلق مصطلح أساليب المعاملة الأبوية على طريقة الآباء في التعامل مع أبنائهم، ما يتضمن - على الأقل - بعدين هامين: درجة دفء المشاعر في العلاقة بين الوالدين والأبناء ومدى تحكم الوالدين بأبنائهم، وهي العوامل التي تحدد كثيرا من الصفات الشخصية للأبناء في بقية حياتهم. إحدى تلك الصفات الشخصية التي تبرز عند الأبناء هي المثالية، أي السعي نحو الكمال، والتي تعتبر واحدة من الصفات الأساسية لسلوك الإنسان. إلا أن مسألة محددات المثالية كصفة ما تزال غامضة، فلا يعرف هل هي صفة فطرية أو نتيجة وجود عوامل محددة في محيط الشخص. وبناء عليه فإن الهدف من هذا البحث هو اختبار مدى ارتباط المثالية كصفة بأسلوب المعاملة الأبوية .

شملت عينة البحث 110 طلاب متخرجين من المدرسة الابتدائية، واعتمدت الدراسة على استبانة SD واستخدام مقياس بورن للمثالية واستبانة PSI-II لتحديد أسلوب المعاملة الأبوية. أما النتائج التي خلص إليها البحث فتشير إلى أن أسلوب المعاملة الأبوية يساعد بشكل كبير في فهم ظهور المثالية، على العكس من المتغيرات الاجتماعية العرقية التي لا تعد مؤشرات ذات أهمية. وكذلك تشير النتائج إلى أن المراقبة كإحدى أبعاد أسلوب المعاملة الأبوية هي عامل حاسم في ظهور المثالية ($F_{3/106}=3,00, p<0.05; \beta=0,244, p<0.05$)، بينما لا تعد مسألة مدى الاستجابة للمتطلبات ومنح الاستقلالية عوامل تشكل فارقا إحصائيا. بالإضافة إلى ذلك تشير النتائج إلى عدم وجود فرق بين الذكور والإناث في ظهور صفة المثالية، إلا أن الفرق في جنس الطفل يلعب دورا في تحديد الأبناء مدى استجابة الوالدين

لمتطلباتهم، إذ أن الفتيات ترى أن الآباء والأمهات أكثر استجابة لمتطلباتهم ($M=20,07$) ، بالمقارنة مع الأولاد ($M=18,57$)، ($t=-2,82$, $p<0.05$).
الكلمات الأساسية: المثالية، أساليب المعاملة الأبوية، الاستجابة للمتطلبات، الاستقلالية، المراقبة.